

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (aštuntoji kolegija) SPRENDIMAS

2024 m. gegužės 30 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Direktyva 93/13/EEB – Nesąžiningos sąlygos sutartyse su vartotojais – 1 straipsnio 2 dalis – Taikymo sritis – Netaikymas sutarčių sąlygoms, atspindinčioms įstatymų ar kitų teisės aktų privalomąsias nuostatas – Verslininko vartotojui įteiktas kredito sutarties priedas siekiant atitikties nacionalinės teisės normoms – 3 straipsnio 2 dalis – Sutarties sąlyga, dėl kurios atskirai nesiderėta – Vartotojo nepasirašytas priedas – Numanomo pritarimo šiam priedui prezumpcija – Nacionalinių teismų praktika, pagal kurią jie negali tikrinti, ar tokia priede numatyta sutarties sąlyga yra nesąžininga“

Byloje C-176/23

dėl *Tribunalul Specializat Mureș* (Murešo specializuotas teismas, Rumunija) 2021 m. kovo 2 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2023 m. kovo 21 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

UG

prieš

SC Raiffeisen Bank SA

TEISINGUMO TEISMAS (aštuntoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas N. Piçarra, teisėjai N. Jääskinen (pranešėjas) ir M. Gavalec,

generalinė advokatė J. Kokott,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- Rumunijos vyriausybės, atstovaujamos R. Antonie, E. Gane ir L. Ghiță,
- Portugalijos vyriausybės, atstovaujamos P. Barros da Costa, A. Cunha, A. Luz ir L. Medeiros,
- Europos Komisijos, atstovaujamos A. Boitos ir N. Ruiz García,

* Proceso kalba: rumunų.

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinės advokatės nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, 1993, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288) 1 straipsnio 2 dalies išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant vartotojo UG ir *SC Raiffeisen Bank SA* ginčą dėl šių šalių sudarytoje kredito sutartyje esančių sąlygų pripažinimo nesąžiningomis.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Direktyvos 93/13 tryliktoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta:

„[K]adangi daroma prielaida, jog valstybių narių įstatymų ar kitų teisės aktų nuostatose, kurios tiesiogiai ar netiesiogiai nustato su vartotojais sudaromų sutarčių sąlygas, nėra nesąžiningų sąlygų; kadangi dėl to, atrodo, kad nėra būtina kontroliuoti kaip vykdomos tos sąlygos [kad nėra būtina, kad šios direktyvos nuostatos būtų taikomos toms sąlygoms], kurios atspindi įstatymų ar kitų teisės aktų privalomąsias nuostatas ir tarptautinių konvencijų, prie kurių valstybės narės arba Bendrija yra prisijungusios, principus ar nuostatas; kadangi tuo požiūriu 1 straipsnio 2 dalyje pateikiama formuluotė „įstatymų ar kitų teisės aktų privalomosios nuostatos“ numato ir normas, kurios pagal įstatymą yra taikomos susitariančioms šalims, jei nebuvo susitarta kitaip.“
- 4 Šios direktyvos 1 straipsnio 2 dalyje numatyta:

„Sutarčių sąlygoms, atspindinčioms įstatymų ar kitų teisės aktų privalomąsias nuostatas ir tarptautinių konvencijų, prie kurių yra prisijungusios valstybės narės ar Bendrija, nuostatas ar principus, ypač transporto srityje, šios direktyvos nuostatos nėra taikomos.“
- 5 Tos pačios direktyvos 3 straipsnyje nustatyta:

„1. Ta sutarties sąlyga, dėl kurios nebuvo atskirai derėtasi, yra laikoma nesąžininga, jeigu pažeidžiant sąžiningumo reikalavimą dėl jos atsiranda ryškus neatitikimas tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų vartotojo nenaudai.

2. Visada yra laikoma, kad dėl sąlygos nebuvo atskirai derėtasi, jeigu ji buvo parengta iš anksto, ir vartotojas dėl to negalėjo padaryti įtakos sąlygos esmei, ypač iš anksto suformuluotos tipinės sutarties atveju.

Faktas, kad buvo atskirai derėtasi dėl tam tikrų sąlygos aspektų arba vienos konkrečios sąlygos, neužkerta kelio šį straipsnį taikyti likusiai sutarties daliai, jeigu bendrai įvertinus sutartį paaiškėja, jog tai vis dėlto yra iš anksto suformuluota tipinė sutartis.

Tuo atveju, kai bet kuris pardavėjas ar tiekėjas [verslininkas] tvirtina, kad dėl tipinės sąlygos buvo atskirai derėtasi, jam tenka to įrodinėjimo pareiga.“

Rumunijos teisė

Įstatymas dėl nesąžiningų sąlygų

- 6 2000 m. lapkričio 6 d. *Legea Nr. 193, privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori* (2000 m. lapkričio 6 d. Įstatymas Nr. 193 dėl nesąžiningų sąlygų verslininkų ir vartotojų sudaromose sutartyse; iš naujo paskelbtas *Monitorul Oficial al României*, I dalis, Nr. 543, 2012 m. rugpjūčio 3 d.; toliau – Įstatymas dėl nesąžiningų sąlygų), 3 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad sutarčių sąlygoms, numatytoms remiantis kitais galiojančiais teisės aktais, šio įstatymo nuostatos netaikomos.

OUG Nr. 50/2010

- 7 2010 m. birželio 9 d. *Ordonanța de urgență a Guvernului Nr. 50 privind contractele de credit pentru consumatori* (Nepaprastasis vyriausybės potvarkis Nr. 50 dėl kredito vartotojams sutarčių; *Monitorul Oficial al României*, I dalis, Nr. 389, 2010 m. birželio 11 d.; toliau – OUG Nr. 50/2010) 37 straipsnyje numatyta:

„Kredito sutartyse su kintamąja palūkanų norma taikomos šios taisyklės:

- a) palūkanų norma siejama su EURIBOR/ROBOR/LIBOR lyginamųjų indeksų ir (arba) RNB [*Banca Națională a României* (Rumunijos nacionalinis bankas)] orientacinės palūkanų normos svyravimais, priklausomai nuo kredito valiutos; prie [šių indeksų ir (arba) normos] kredito davėjas gali pridėti tam tikrą visam sutarties galiojimo laikotarpiui nustatytą maržą;
 - b) palūkanų normos marža gali būti keičiama tik dėl teisės aktų pakeitimų, kuriuose to aiškiai reikalaujama;
 - c) kiekviena kredito įstaiga, įgyvendindama savo komercinę politiką ir nukrypdama nuo b punkte išdėstytų nuostatų, gali sumažinti maržos ir lyginamųjų indeksų dydį;
 - d) sutartyje turi būti aiškiai nurodytas palūkanų normos pokyčio apskaičiavimo metodas, nurodant palūkanų normos keitimo (didinimo ar sumažinimo) periodiškumą ir (arba) sąlygas;
 - e) elementai, įtraukti į palūkanų normos pokyčio apskaičiavimo metodiką, ir jos dydis turi būti skelbiami interneto svetainėse ir visose kreditorių davėjų patalpose.“
- 8 OUG Nr. 50/2010 95 straipsnyje numatyta:
- 1. Galiojančių sutarčių atveju kredito davėjai privalo per 90 dienų nuo šio nepaprastojo potvarkio įsigaliojimo užtikrinti, kad sutartis atitiktų šio akto nuostatas.
 - 2. Galiojančių sutarčių pakeitimai turi būti įforminti priedais per 90 dienų nuo šio nepaprastojo potvarkio įsigaliojimo dienos.

3. Kredito davėjas turi galėti įrodyti, kad ėmėsi visų priemonių, kad informuotų vartotoją dėl priedų pasirašymo.
4. Prieduose draudžiama įtvirtinti šiame nepaprastajame potvarkyje nenumatytas nuostatas. Juose įtvirtintos kitos, nei numatytosios šiame nepaprastajame potvarkyje, nuostatos laikomos niekinėmis.
5. 2 dalyje numatytų priedų nepasirašymas laikomas numanomu vartotojo pritarimu.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 9 2007 m. kovo 23 d. UG su *Raiffeisen Bank* sudarė kredito sutartį su kintamąja palūkanų norma (toliau – nagrinėjama kredito sutartis) dėl 15 300 Šveicarijos frankų (CHF) (apie 16 048 EUR) sumos. Šios sutarties sudarymo dieną buvo taikoma 5,9 % dydžio metinė palūkanų norma, tačiau šios sutarties sąlygose buvo numatyta, kad verslininkas turėjo galimybę pakeisti šią normą, atsižvelgdamas į pokyčius finansų rinkoje; apie naują palūkanų normą jis turėjo pranešti paskolos gavėjui bendrosiose sąlygose numatyta tvarka.
- 10 2010 m. rugsėjo 10 d. *Raiffeisen Bank* įteikė UG nagrinėjamos kredito sutarties priedą, siekdamas, kad ši sutartis atitiktų OUG Nr. 50/2010 reikalavimus. Įteikdamas *Raiffeisen Bank* nurodė UG, kad nacionalinės teisės aktų leidėjas pareikalavo iš dalies pakeisti visas su vartotojais sudarytas kredito sutartis. Visų pirma turėjo būti pakeistos sutarties sąlygos, susijusios su kintamosios palūkanų normos nustatymu, susiejant ją su objektyviu indeksu, remiantis valiuta, kuria kreditas suteiktas, ir prie jo pridėdant kredito įstaigos visam sutarties galiojimo laikotarpiui nustatytą maržą. Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad šio priedo UG nepasirašė, todėl pagal OUG Nr. 50/2010 95 straipsnio 5 dalį laikoma, kad jis numanomai pritarė tam priedui.
- 11 2017 m. gruodžio 29 d. UG pateikė ieškinį *Judecătoria Sighișoara* (Sigišoaros pirmosios instancijos teismas, Rumunija) su prašymu, be kita ko, konstatuoti, kad nagrinėjamos kredito sutarties sąlygos, susijusios su banko galimybe keisti palūkanų normą, yra nesąžiningos. UG šio teismo taip pat prašė tuo pagrindu pripažinti šias sąlygas absoliučiai negaliojančiomis ir grąžinti pagal jas sumokėtas sumas.
- 12 2020 m. birželio 10 d. sprendimu pirmosios instancijos teismas atmetė šį ieškinį, motyvuodamas, be kita ko, tuo, kad pagal Įstatymą dėl nesąžiningų sąlygų, kuriuo į Rumunijos teisę perkelta Direktyva 93/13, jis negali nagrinėti galimo nagrinėjamos paskolos sutarties sąlygų, numatytų šio sprendimo 10 punkte nurodytame pakeitime, nesąžiningumo, nes, be kita ko, jos atspindi nacionalinio norminio akto, t. y. OUG Nr. 50/2010, privalomosiose nuostatose įtvirtintą pareigą.
- 13 UG dėl šio sprendimo pateikė apeliacinį skundą *Tribunalul Specializat Murea* (Murešo specializuotas teismas, Rumunija) – prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui – teigdamas, be kita ko, kad OUG Nr. 50/2010 nuostatomis siekiama tik sustiprinti vartotojų apsaugą ir kad, kiek tai susiję su nagrinėjama kredito sutartimi, jų pakeitimai, padaryti *Raiffeisen Bank* jam pateiktu dokumentu, neatitinka šio nacionalinio norminio akto.
- 14 Pasak *Raiffeisen Bank*, nagrinėjamos kredito sutarties sąlyga, susijusi su palūkanų normos nustatymu, kuri iš pradžių buvo numatyta šioje sutartyje, nustojo galioti, kai įsigaliojo 2010 m. rugsėjo 10 d. priedas; tą sąlygą tuo momentu pakeitė UG ieškinio pareiškimo dieną galiojusi sąlyga, pagal kurią nuo šiol ši palūkanų norma susieta su patikrinamu orientaciniu

indeksu, prie jo pridedant banko nustatytą fiksuotąjį maržą, kaip to reikalaujama OUG Nr. 50/2010. *Raiffeisen Bank* teigia, kad jis laikėsi taikytinų teisės aktų, įgyvendindamas atitinkamas nacionalinės teisės nuostatas.

- 15 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, klausimas, ar jis gali vertinti galimą tam tikrų sutarties sąlygų, patenkančių į OUG Nr. 50/2010 taikymo sritį, nesąžiningumą, turi būti nagrinėjamas atsižvelgiant į Direktyvą 93/13 ir reikšmingą Teisingumo Teismo jurisprudenciją, visų pirma į tai, kad Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalis, kuri yra vartotojų apsaugos nuo nesąžiningų sutarties sąlygų išimtis, turi būti aiškinama siaurai.
- 16 Žinoma, Teisingumo Teismas remtųsi principu, kad nustatydamas reikalavimą, kad šalys taikytų sutarties sąlygą, kurios esmė atspindi privalomąją nacionalinės teisės nuostatą, nacionalinės teisės aktų leidėjas siekė nustatyti visų šios sutarties šalių teisių ir pareigų pusiausvyrą, todėl teismas negali atlikti tokios sąlygos galimo nesąžiningumo kontrolės. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad net kai kredito sutarties sąlyga atitinka OUG Nr. 50/2010 37 straipsnio reikalavimus, vartotojas ne visada gali išsivaizduoti jam tenkančių pareigų apimtį, nes šioje nuostatoje tik numatyta, kad kintamoji palūkanų norma turi būti nustatoma atsižvelgiant ne tik į objektyvų indeksą, bet ir į verslininko interesus atitinkančią fiksuotąjį maržą. Be to, šis objektyvus indeksas, nors ir nustatytas nepriklausomai nuo šalių valios, gali smarkiai svyruoti. Šio teismo teigimu, skirtingai nei vidutinis ir nuovokus vartotojas, verslininkas dėl savo patirties ir didesnio numatymo gebėjimo gali pasinaudoti tokiais svyravimais.
- 17 Taigi minėtas teismas abejoja, ar, nesant tinkamų vartotojo apsaugos mechanizmų, gali būti laikoma, kad atitinkamos OUG Nr. 50/2010 nuostatos gali būti įgyvendintos neatsižvelgiant į šalių valią arba taikomos *ex officio*, kai nėra kokios nors kitos formos šalių susitarimo. Vadinasi, galimo šias nuostatas atspindinčių sutarties sąlygų nesąžiningumo vertinimui neturėtų būti netaikoma teisminė kontrolė.
- 18 Vis dėlto tokia išvada neatitinka vyraujančios nacionalinių teismų praktikos, pagal kurią tie teismai negali tikrinti sutarties sąlygų, esančių prieduose, kuriuos verslininkai sudarė remdamiesi OUG Nr. 50/2010.
- 19 Šiomis aplinkybėmis *Tribunalul Specializat Mureș* (Murešo specializuotas teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar, taikant Direktyvos [93/13] 1 straipsnio 2 dalies nuostatas, į nacionalinę teisę perkeltas [Įstatymas dėl nesąžiningų sąlygų] 3 straipsnio 2 dalies nuostatomis,

visų pirma atsižvelgiant į šios direktyvos antrą ir tryliką konstatuojamąsias dalis

bet taip pat turint omenyje [OUG Nr. 50/2010] 80 ir 81 straipsnius,

jos turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas nacionaliniams teismams taip pat nedraudžiama nagrinėti įtarimų, susijusių su sutarties sąlygų, numatytų kredito sutarčių, kurias verslininkai su vartotojais sudarė iki pastarojo teisės akto įsigaliojimo, prieduose, t. y. [prieduose, sudarytuose] pagal OUG Nr. 50/2010 95 punkto nuostatas, nesąžiningumu, jeigu vartotojas su tomis sąlygomis aiškiai sutiko taip, kaip tai numatyta OUG Nr. 50/2010 40 straipsnio 1 dalies nuostatose, o gal turėtų būti laikoma, kad joms numanomai pritarta *ope legis*, kaip numatyta OUG Nr. 50/2010 40 straipsnio 3 dalies nuostatose?

2. Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar, remiantis pirma išdėstytomis prielaidomis ir nagrinėjamo ginčo aplinkybėmis, [Sąjungos teisei] prieštarauja nacionalinių teismų praktika, pagal kurią aiškus pritarimas priedui, parengtam taip, kaip numatyta OUG Nr. 50/2010 40 straipsnio 1 dalies nuostatose, ir pagal jo 95 straipsnio nuostatas automatiškai lemia išvadą, kad [šis priedas] buvo parengtas derybų būdu, todėl šiame dokumente numatytos sąlygos negali būti nagrinėjamos kilus įtarimų dėl jų nesąžiningumo?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

20. Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiama vertinti vartotojo ir verslininko sudarytoje vartojimo kredito sutartyje esančių sąlygų nesąžiningumą tokiomis aplinkybėmis, kai šis verslininkas iš dalies pakeitė šias sąlygas, siekdamas užtikrinti šios kredito sutarties atitikimą privalomosioms nacionalinės teisės normoms dėl palūkanų normos nustatymo tvarkos, pagal kurias ši norma turi būti pakeista palūkanų norma, nustatyta remiantis kuriuo nors šiose normose numatytu orientaciniu indeksu, pridedant verslininko visam sutarties galiojimo laikotarpiui nustatytą fiksuotąją maržą.
21. Pirmiausia reikia pažymėti, kad pagal Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalį į jos taikymo sritį nepatenka sąlygos, „atspindinčios“, be kita ko, įstatymų ar kitų teisės aktų privalomąsias nuostatas.
22. Be to, atsižvelgiant į šia direktyva siekiamą tikslą apsaugoti vartotojus nuo su verslininku sudaromose sutartyse įtvirtinamų nesąžiningų sąlygų, šio 1 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta išimtis turi būti aiškinama siaurai (šiuo klausimu žr. 2021 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Trapeza Peiraios*, C-243/20, EU:C:2021:1045, 37 punktą.)
23. Pirma, iš suformuotos jurisprudencijos matyti, kad frazė „įstatymų ar kitų teisės aktų privalomosios nuostatos“, siejama su minėtos direktyvos trylikta konstatuojamąja dalimi, apima ne tik nacionalinės teisės nuostatas, kurios taikomos susitariančioms šalims, nepaisant jų pasirinkimo, bet ir dispozityvias nuostatas, t. y. nuostatas, kurios, nesant kitokio susitarimo tarp šalių, taikomos automatiškai (2021 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Trapeza Peiraios*, C-243/20, EU:C:2021:1045, 30 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
24. Antra, dėl klausimo, ar sutarties sąlyga atspindi, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalį, tokią privalomąją nacionalinės teisės nuostatą, reikia priminti, kad šios direktyvos taikymo išimtis grindžiama tuo, kad iš principo galima daryti pagrįstą prielaidą, jog nacionalinės teisės aktų leidėjas yra užtikrinęs tam tikrų sutarčių šalių visų teisių ir pareigų pusiausvyrą, kurią Sąjungos teisės aktų leidėjas aiškiai siekė apsaugoti. Be to, aplinkybė, kuria remiantis tokia pusiausvyrą buvo nustatyta, yra ne 1 straipsnio 2 dalyje numatytos išimties taikymo sąlyga, o tokios išimties pagrindimas (2023 m. liepos 6 d. Sprendimo *First Bank*, C-593/22, EU:C:2023:555, 22 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
25. Taigi šiuo atveju siekdamas įvertinti, ar sutarties sąlyga, atspindinti OUG Nr. 50/2010 nuostatą, nepatenka į Direktyvos 93/13 taikymo sritį pagal jos 1 straipsnio 2 dalį, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas neturi prieš tai patikrinti, ar šiuo aktu nacionalinės teisės aktų leidėjas užtikrino visų nagrinėjamos sutarties šalių teisių ir pareigų pusiausvyrą.

- 26 Be to, iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad vartotojo ir verslininko sudarytos sutarties sąlyga, atspindinti privalomąją nacionalinės teisės nuostatą, kuri šiai sutarčiai netaikoma, arba kurioje tik remiamasi ne tokia nuostata, bet apskritai nacionalinės teisės normomis, negali būti laikoma atspindinčia privalomąją nacionalinės teisės nuostatą, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalį, taigi tokia, kurios teismas negali tikrinti dėl įtariamo jos nesąžiningo pobūdžio (šiuo klausimu žr. 2013 m. kovo 21 d. Sprendimo *RWE Vertrieb*, C-92/11, EU:C:2013:180, 30 punktą ir 2019 m. balandžio 3 d. Sprendimo *Aqua Med*, C-266/18, EU:C:2019:282, 35–38 punktus).
- 27 Vadinas, tam, kad sutarties sąlyga „atspindėtų“ privalomąją įstatymo ar kito teisės akto nuostatą, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalį, joje turi būti pakartotas nagrinėjamai sutarčiai taikomos privalomosios nuostatos norminis turinys, kad ją būtų galima laikyti konkrečiai išreiškiančia tą pačią teisės normą, kuri numatyta tokioje privalomoje nuostatoje (žr. 2023 m. liepos 6 d. Sprendimo *First Bank*, C-593/22, EU:C:2023:555, 25 punktą).
- 28 Nagrinėjamu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi atlikti reikiamą vertinimą, kad nustatytų, ar pagrindinėje byloje nagrinėjama sutarties sąlyga atspindi, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalį, atitinkamas OUG Nr. 50/2010 nuostatas.
- 29 Vis dėlto, atsižvelgiant į Teisingumo Teismo turimoje bylos medžiagoje esančią informaciją, atrodo, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamos kredito sutarties sąlygos kyla iš OUG Nr. 50/2010 nuostatų. Iš tiesų pagal šias nuostatas bankai buvo įpareigoti atlikti tam tikrus pakeitimus visose vartojimo kredito sutartyse. Ši teisės akte numatyta pareiga visų pirma buvo susijusi su sąlygomis dėl kintamosios palūkanų normos nustatymo tvarkos. Be to, atrodo, kad OUG Nr. 50/2010 iš vartotojų atimta galimybė pritarti šiems pakeitimams arba jiems nepritarti. Iš tiesų OUG Nr. 50/2010 buvo numatyta, kad, jei vartotojai nepasirašys banko įteikto priedo, bus laikoma, kad jie numanomai pritarrė atitinkamoms sąlygoms.
- 30 Vis dėlto, nors OUG Nr. 50/2010 37 straipsnio a punkte buvo numatyta, kad paskolos sutartims taikoma palūkanų norma turi būti pakeista palūkanų norma, nustatyta remiantis orientaciniu indeksu ir visą sutarties galiojimo laikotarpį taikoma fiksuotąja marža, iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos matyti, kad bankai turėjo diskreciją, kiek tai susiję su orientacinio indekso pasirinkimu ir šios fiksuotos maržos dydžiu.
- 31 Šiomis aplinkybėmis atrodo – o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, – kad nacionalinės teisės normose nustatytas bendras pagrindas ir sąlygos, kurių reikia laikytis nustatant naują kintamąją palūkanų normą, tačiau kredito įstaigoms palikta šio naujos normos apskaičiavimo diskrecija.
- 32 2020 m. kovo 3 d. Sprendime *Gómez del Moral Guasch* (C-125/18, EU:C:2020:138, 33–37 punktai) Teisingumo Teismas nusprendė, kad Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalyje numatyta išimtis netaikoma sutarties sąlygai, kurioje buvo numatyta, kad paskolai taikytina palūkanų norma grindžiama vienu iš nacionalinės teisės aktuose numatytų oficialių orientacinių indeksų, kai šiuose teisės aktuose nebuvo numatytas privalomas šio indekso taikymas, o bankas turėjo galimybę kitaip nustatyti kintamąją palūkanų normą.
- 33 Tuo remiantis, darytina išvada, kad Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalyje numatyta išimtis netaikoma tokiu atveju, kai verslininkas iš dalies pakeitė vartojimo kredito sutarties sąlygas, siekdamas užtikrinti šios sutarties atitiktį nacionalinės teisės aktams, priimtiems po jos

sudarymo, jei šiuose teisės aktuose tik nustatyta bendra šioje kredito sutartyje numatytų palūkanų normos nustatymo tvarka, o šiam verslininkui paliekama diskrecija, kiek tai susiję su šios normos orientacinio indekso pasirinkimu ir prie jo galimos pridėti fiksuotosios maržos dydžiu.

- 34 Galiausiai, atsižvelgiant į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo klausimus, bet kuriuo atveju naudinga priminti, kad Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalies taikymas yra objektyvaus pobūdžio ir nepriklauso, pavyzdžiui, nuo verslininko vartotojui pateiktos informacijos arba nuo to, ar vartotojas žino apie taikytinas teisės nuostatas (2023 m. liepos 6 d. Sprendimo *First Bank*, C-593/22, EU:C:2023:555, 31 punktas).
- 35 Taigi galimas (aiškus ar numanomas) vartotojo pritarimas nagrinėjamos sutarties pakeitimams negali turėti įtakos klausimui, ar sutarties sąlygos, kurias lėmė šie pakeitimai, nepatenka į Direktyvos 93/13 taikymo sritį pagal jos 1 straipsnio 2 dalį.
- 36 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją nedraudžiama vertinti vartotojo ir verslininko sudarytoje vartojimo kredito sutartyje esančių sąlygų nesąžiningumą tokiomis aplinkybėmis, kai šis verslininkas iš dalies pakeitė šias sąlygas, siekdamas užtikrinti šios sutarties atitiktį privalomosioms nacionalinės teisės normoms dėl palūkanų normos nustatymo tvarkos, jeigu tose teisės normose tik nustatyta bendra tvarka dėl palūkanų normos toje sutartyje nustatymo, o tam verslininkui paliekama diskrecija, kiek tai susiję su šios normos orientacinio indekso pasirinkimu ir prie jo galimos pridėti fiksuotosios maržos dydžiu.

Dėl antrojo klausimo

- 37 Remiantis suformuota jurisprudencija, nacionaliniams teismams ir Teisingumo Teismui bendradarbiaujant, kaip numatyta SESV 267 straipsnyje, pastarasis turi pateikti nacionaliniam teismui naudingą atsakymą, kuris leistų priimti sprendimą jo nagrinėjamoje byloje. Tokiu atveju Teisingumo Teismui gali tekti performuluoti jam pateiktus klausimus. Be to, jam gali tekti atsižvelgti į Sąjungos teisės normas, kurių prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nebuvo nurodęs savo klausime (2021 m. liepos 15 d. Sprendimo *Ministrstvo za obrambo*, C-742/19, EU:C:2021:597, 31 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 38 Teisingumo Teismas turi iš visos nacionalinio teismo pateiktos informacijos, ypač iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvuojamosios dalies, atrinkti Sąjungos teisės klausimus, kuriuos reikia aiškinti atsižvelgiant į ginčo dalyką (2024 m. kovo 21 d. Sprendimo *Profi Credit Bulgaria (Su kredito sutartimi susijusios papildomos paslaugos)*, C-714/22, EU:C:2024:263, 48 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 39 Nagrinėjamu atveju pagrindinėje byloje nagrinėjamame sutarties priede esančias sutarties sąlygas suformulavo *Raiffeisen Bank* ir ieškovas pagrindinėje byloje neturėjo galimybės derėtis dėl jų ar daryti kokią nors įtaką jų esmei. Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pagal vyraujančią nacionalinių teismų praktiką negalima nagrinėti galimo sutarties sąlygų, numatytų prieduose, kuriuos verslininkas sudarė remdamasis OUG Nr. 50/2010, nesąžiningumo, net jei dėl šių sąlygų nebuvo derėtasi su vartotoju.
- 40 Tokiomis aplinkybėmis reikia manyti, kad antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 93/13 3 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiama nacionalinių teismų praktika, pagal kurią verslininko

padaryti vartojimo kredito sutarties sąlygų pakeitimai, siekiant užtikrinti šios sutarties atitikti nacionalinės teisės aktams, kuriais verslininkams suteikiama diskrecija, negali būti nagrinėjami kaip galimai nesąžiningi, net jei dėl šių sąlygų su vartotoju nebuvo derėtasi.

- 41 Kaip matyti iš Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 dalies, šiuo klausimu teismas gali patikrinti tik verslininko su vartotoju sudarytos sutarties sąlygos, dėl kurios nebuvo atskirai derėtasi, galimą nesąžiningumą.
- 42 Šios direktyvos 3 straipsnio 2 dalyje patikslinama, kad visada yra laikoma, kad dėl sąlygos nebuvo atskirai derėtasi, jeigu ji buvo parengta iš anksto, ir vartotojas dėl to negalėjo padaryti įtakos jos esmei, kaip tai būtent yra tipinės sutarties atveju.
- 43 Nors pagrindinėje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi atsižvelgti į visas tokios sąlygos pateikimo vartotojui aplinkybes, kad nustatytų, ar tas vartotojas galėjo daryti įtaką jos esmei (šiuo klausimu žr. 2020 m. liepos 9 d. Sprendimo *Ibercaja Banco*, C-452/18, EU:C:2020:536, 35 punktą), vis dėlto Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad vien sutarties, kurią vartotojas sudarė su verslininku, pasirašymas nurodant, kad sutinka su visomis iš anksto verslininko parengtomis sutarties sąlygomis, nepaneigia prezumpcijos, kad dėl tokių sąlygų nebuvo atskirai derėtasi (2019 m. spalio 24 d. Nutarties *Topaz*, C-211/17, EU:C:2019:906, 51 punktas).
- 44 Teisingumo Teismas taip pat yra nusprendęs, kad sąlygos, susijusios su palūkanų norma, pakeitimas bendrai vykdant naujas derybas dėl hipoteka užtikrintų paskolos sutarčių, kuriose numatyta kintamoji palūkanų norma, siekiant, kad ši sąlyga atitiktų aukščiausiosios instancijos teismo sprendimą, gali būti požymis, kad vartotojas negalėjo daryti įtakos minėtos sąlygos esmei. Be to, tai, kad pasirašydamas vartotojas padarė įrašą, patvirtinantį, kad suprato tos sąlygos mechanizmą, neleidžia daryti išvados, kad dėl šios sąlygos buvo atskirai derėtasi (šiuo klausimu žr. 2020 m. liepos 9 d. Sprendimo *Ibercaja Banco*, C-452/18, EU:C:2020:536, 36 ir 38 punktus).
- 45 Tuo remiantis, darytina išvada, kad to, jog dėl verslininko su vartotoju sudarytoje kredito sutartyje esančios sąlygos buvo derėtasi, negalima pagrįsti vien prezumpcija ir be įrodymų, kad vartotojas iš tikrųjų galėjo konkrečiai derėtis dėl šios sąlygos ir taip daryti įtaką jos esmei.
- 46 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į antrąjį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvos 93/13 3 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiama nacionalinių teismų praktika, pagal kurią verslininko padaryti vartojimo kredito sutarties sąlygų pakeitimai, siekiant užtikrinti šios sutarties atitikti nacionalinės teisės normoms, kuriomis verslininkams suteikiama diskrecija, negali būti nagrinėjami kaip galimai nesąžiningi, net jei dėl šių sąlygų su vartotoju nebuvo derėtasi.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 47 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (aštuntoji kolegija) nusprendžia:

1. 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais 1 straipsnio 2 dalis

turi būti aiškinama taip:

pagal ją nedraudžiama vertinti vartotojo ir verslininko sudarytoje vartojimo kredito sutartyje esančių sąlygų nesąžiningumą tokiomis aplinkybėmis, kai šis verslininkas iš dalies pakeitė šias sąlygas, siekdamas užtikrinti šios sutarties atitikti privalomosioms nacionalinės teisės normoms dėl palūkanų normos nustatymo tvarkos, jeigu tose teisės normose tik nustatyta bendra tvarka dėl palūkanų normos toje sutartyje nustatymo, o tam verslininkui paliekama diskrecija, kiek tai susiję su šios normos orientacinio indekso pasirinkimu ir prie jo galimos pridėti fiksuotosios maržos dydžiu.

2. Direktyvos 93/13 3 straipsnis

turi būti aiškinamas taip:

pagal jį draudžiama nacionalinių teismų praktika, pagal kurią verslininko padaryti vartojimo kredito sutarties sąlygų pakeitimai, siekiant užtikrinti šios sutarties atitikti nacionalinės teisės normoms, kuriomis verslininkams suteikiama diskrecija, negali būti nagrinėjami kaip galimai nesąžiningi, net jei dėl šių sąlygų su vartotoju nebuvo derėtasi.

Parašai.